

Tohniäija

Etelä-Pohjanmaan kansantarinoiden suosikkiahmo on Töysän Tohni. Häneen liittyy paljon poikkeuksellisia ja liioiteltuja ominaisuuksia, mutta tarinoiden taustalla on myös todellisuuspohjaa. Voimamies Töysän Tohniäimäeltä, erikoinen ja vahva persoona, on ollut olemassa. Tarinoiden Tohni oli todella suuri mies. Hänen kylkiluidensa pituudenkin kerrotaan olleen yli kolme kyynärää eli yli 180 cm pitkiä! Kerran Mustasaaren kauppapaikalta ostamansa suuren padan hänen sanotaan laittaneen kotimatkalleen lakiksi päähänsä, kantaneensa 140 litraa suolaa selässään ja käyttäneensä matkasauvana miltei yhdeksän kilon painoista rautatankoa.

Kyrön vanhan kirkon rakentaminen oli meneillään jo 1300-luvun alussa. Kyrön kirkko oli koko nykyisen Etelä-Pohjanmaan kirkko. Kirkkoon kuljettiin myös Töysästä ikivanhaa kirkkopolkua pitkin yli Simpsiön. Sen kivillä istuskellen Tohni usein lepäili matkaa tehdessään kirkon rakennustyömaalle. Simpsiön rinteessä hän huomasi kauniin kiven, jonka hän vei kirkon rakennustarpeiksi. Kivi oli niin suuri, että tavallisia miehiä sen kantamiseen olisi tarvittu kymmenen. Tohni tiesi, että mitä isomman kiven veisi kirkon rakennustarpeiksi, sitä enemmän saisi syntejä anteeksi. Vieläkin erästä kiveä Kyrön kirkon päädyssä sanotaan Tohniin kiveksi.

Simpsiön pyöveli

Simpšiöllä on menneinä vuosisatoina sijainnut mestauspaikka, mutta sen tarkasta paikasta ei ole tietoa. Tiettävästi se on sijainnut Kirkonkylän puoleisella rinteellä Kyröön johtavan kirkkopolun varrella. Simpsiöllä viimeisen teloituksen sanotaan tapahtuneen vuonna 1770, silloin mestattiin Matti Erkinpoika Hiipakka, joka sai tuomion surmattuaan isänsä. Samalla kerralla mestattiin lapsensa tappanut, nimettömäksi jäänyt nainen. Menneinä vuosisatoina häpeärangaistukset, joiden äärimmäinen muoto mestaaminen oli, toimivat varoittava esimerkkeinä muulle kansalle. Mestatun irrotettuja ruumiinosia saatettiin jättää näkyville varoitukseksi ja joskus ruumis poltettiin pahan sielun irrottamiseksi ruumiista. Mestattu ei haudattu kirkkomaahan, mutta omaiset veivät ruumiin pois haudattavaksi.

Mestaus, jossa tuomitun kaula katkaistiin kirveellä tai miekalla, kuulostaa armottoman raadolliselta kuolintavalta. Taitava pyöveli suoritti mestauksen siten, että kuolema seurasi välittömästi. Pyöveli saattoi saada kansanjoukon vihan niskaansa, jos isku epäonnistui. Pyöveli toimi aina tuntemattomaksi naamioituna, koska ammattia pidettiin häpeällisenä ja toimituksiin suostuvia miehiä olikin vaikea löytää. Simpsiön pyövelin kerrotaan olleen Hägglund Kyröstä. Hyvä pyöveli osasi rauhoittaa tuomittua kertomalla toimituksen olevan nopeasti ohi ja paremman maailman odottavan kuoleman porttien toisella puolella.

Kuusimetsän asukkaita

Hippiäinen on aito kuusimetsän laji ja sieltä kantautuva hippiaisen laulunsäe on veivaava, peräkkäin toistuva ja hyvin korkea. Vanhempien ihmisten onkin vaikea kuulla hippiaistä. Pyöreä, touhukas pallero ei pysy hetkeäkään aloillaan. Joskus ravintoa etsiessään hippiaäinen pörrää oksan kärjessä kuin kolibri. Hippiäinen onkin Euroopan pienin lintu. Sen pituus on vain 9 senttiä ja paino vaivaiset 6 grammaa.

Hippiäiset tekevät taidokkaan pallomaisen pesänsä kuusenoksen alapuolelle rakentaen sen hämähäkinseiteistä, sammalista ja jäkälästä. Osa hippiaisistä muuttaa etelään talveksi, osa jää tänne. Kylmä talvi voi olla lajille kohtalokas, koska hyönteisten ja hämähäkkien löytäminen vaatii kovaa työtä. Talvisin hippiaiset liittyvät usein tiaisparviin.

Hippiäinen
Regulus regulus - Kungsfågel
- Goldcrest

Töyhtötiainen on yksi Suomen metsätiaisista ja viihtyy erityisen hyvin kuusimetsissä. Töyhtötiainen on touhukas, pieni lintu. Töyhtötiainen äänтелеe pirteästi "kurririt kurririt".

Töyhtötiainen ei yleensä huoli ihmisen tarjoamia pönttöjä, vaan asettautuu luonnonkoloon tai kovertaa pesänsä lahopökökseen. Kerran pariuduttuaan linnut pysyvät pareina ikänsä ja hyvän pesäkolon löydettyään käyttävät sitä useita vuosia.

Talvella töyhtötiainen liittyy tiaisten muodostamiin sekaparviin, jakaen niiden kanssa puun eri osat ravinnonhankintaan. Töyhtötiainen hankkii ravintonsa puiden alaoksilta tai maasta. Talven varalle töyhtötiainen piilottaa hyönteis- ja siemenkätöjä kaarnan rakoihin ja jäkälän alle. Töyhtötiainen käy talviruokinnalla, kunhan ruokintapaikka sijaitsee tarpeeksi lähellä metsää.

Makeasti oravainen
makaakaan sammalhuoneessa;
sinnepä ei hallin hammas
eikä metsämiehen ansa
ehtineet milloinkaan.
Aleksis Kivi, Timon laulu

Orava
Sciurus vulgaris - Ekorre - Squirrel

Töyhtötiainen
Parus cristatus - Tofsmes - Crested tit

Orava on suosittu satujen eläinhahmo, eikä ihme. Sen touhuja seurattessa tulee hyvälle mielelle!

Orava rakentaa useita lähes pallon muotoisia pesiä ylhäälle kuusen ja männyn oksistoon. Sisältä orava vuoraa pesät naavalla, sammalilla ja muilla pehmeillä täytteillä. Ollessaan pesässä orava sulkee kulkuaukon. Myös linnunpöntöt kelpaavat pesäksi. Huonolla säällä orava voi pysytellä päiväkausia pesässään.

Oravalla on monipuolinen ruokavalio. Pääravintoa ovat kuusen siemenet. Myös sienet, marjat, toukat ja linnunmunat kelpaavat ravinnoksi. Syksyllä se tekee ruokavarastoja puunkoloihin tai maahan. Kätöksensä orava löytää hajun perusteella. Lintulaudoillakin orava on tuttu näky. Sekä ylä- että alaleuassa on kaksi vahvaa etuhammasta. Etuhampaat ovat avojuuriset ja kasvavat sitä mukaa kun kuluvat kärjestä. Vihollisen orava havaitsee kaukaa hyvän näkökykynsä ansiosta.

Oravannahka on ensimmäinen suomalainen raha, jota käytettiin verojenkin maksuun. Oravan nahkoja yhdistelemällä tehtiin lämpimiä vaatteita.